

Kulttuurihyvinvointi- suunnitelmaluonnos

15.8.2024

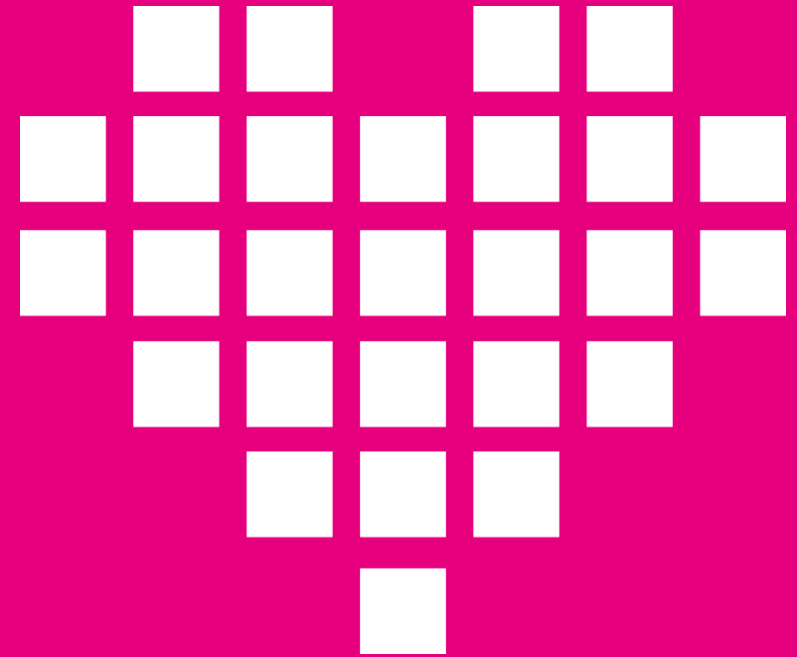

Sisälllys

- **Johdanto:** Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tausta. Miksi kulttuurihyvinvointi on tärkeää huomioida? Miksi ja miten suunnitelma on koostettu?
- **Kulttuurihyvinvoinnin merkitys:** Miksi ja miten kulttuuri vaikuttaa hyvinvointiin?
- **Kulttuurihyvinvoinnin toimijat:** Ketkä edistävät kulttuurihyvinvointia?
- **Kulttuurihyvinvointi hyvinvointialueella:** Miten kulttuurihyvinvointia voidaan edistää hyvinvointialueella? Vinkkejä ja esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen
- **Keskeiset kehittämistoimenpiteet:** Miten edistämme kulttuurihyvinvointia?

Johdanto

Miksi kulttuurihyvinvointisuunnitelma?

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/ 2021, 7 §) velvoittaa hyvinvointialueen edistävän asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Lait mahdollistavat taiteen ja kulttuurin hankkimisen myös sosiaali- ja terveystalvona.
- Hyvinvointialueen strategiassa todetaan, että hyvinvointialueella tunnustetaan kulttuurin merkitys terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä, ja yhteistyötä eri taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa jatketaan. Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan on puolestaan kirjattu, että "laadimme suunnitelman hyvinvointialueen kulttuurihyvinvointityöstä ulottaen sen arjen hoitokulttuuriin ja fyysiseen hoitoympäristöön. Jatkamme yhteistyötä eri taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa."

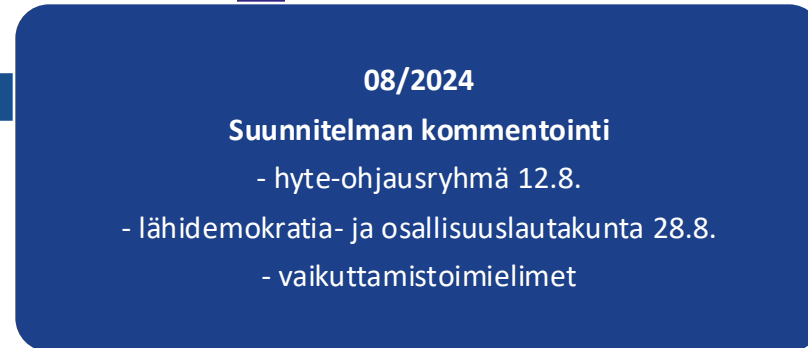
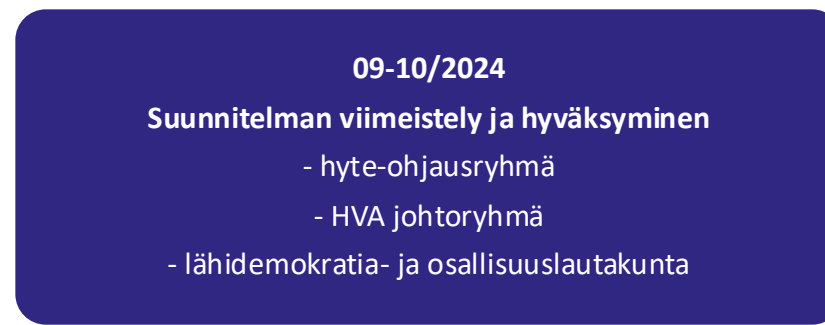
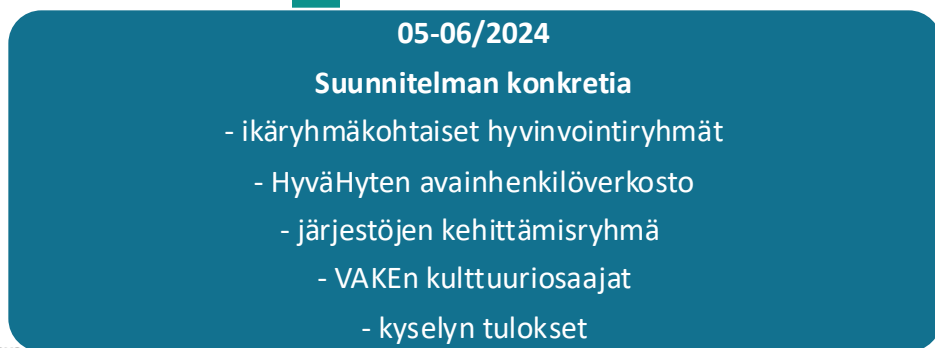
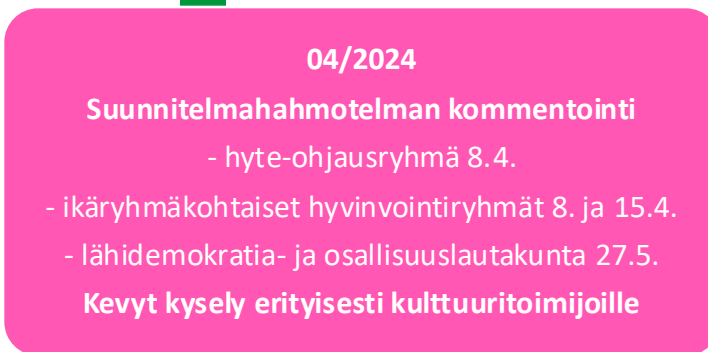
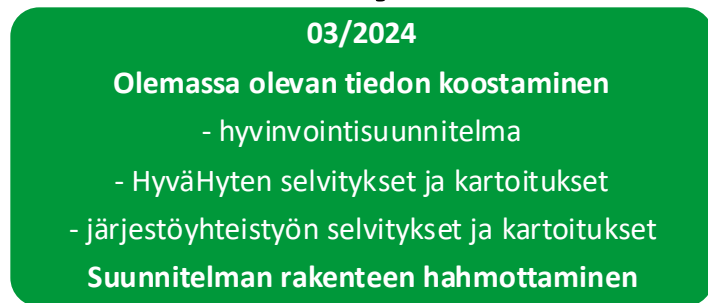

Mikä on suunnitelman tavoite?

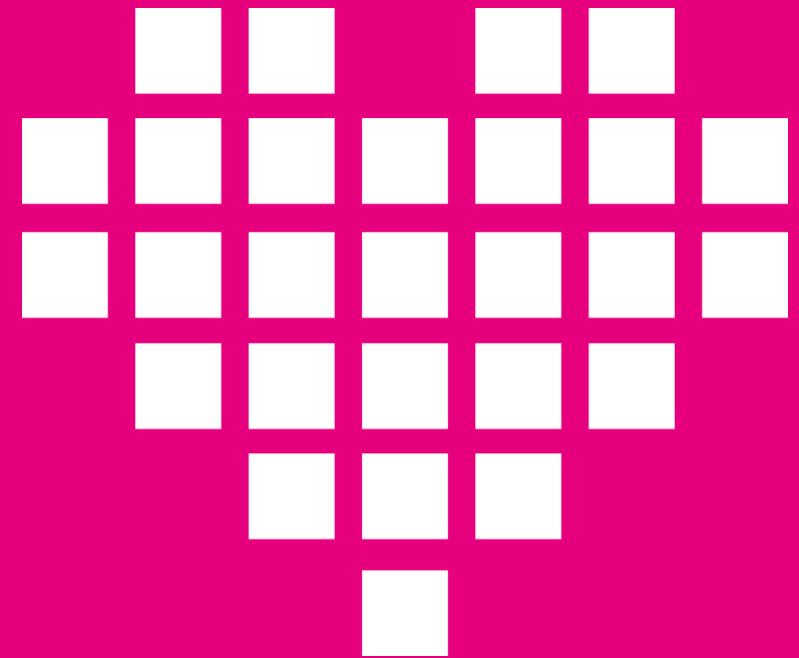
- Tavoitteena on
 - Luoda ymmärrystä kulttuurihyvinvoinnin käsitteestä, kulttuurihyvinvoinnin merkityksestä osana hyvinvointialueen työtä sekä kulttuurihyvinvoinnin kumppanuuksista ja mahdollisuuksista
 - Hahmottaa yhdyspintoja esim. kaupunkien kulttuurihyvinvointityöhön
 - Tarjota käytännön ideoita ja työvälineitä hyvinvointialueen henkilöstön työhön.

Näin kulttuurihyvinvointisuunnitelma laadittiin

Kulttuurihyvinvoinnin merkitys: Miksi ja miten kulttuuri vaikuttaa hyvinvointiin?

Mitä on kulttuuri?

- UNESCO:n määritelmän mukaan kulttuuri on yhteiskunnan tai ihmisryhmän henkisten, aineellisten, älyllisten ja emotionaalisten ominaisuuksien koostumus, ja se sisältää taiteiden ja kirjallisuuden lisäksi elintavat, yhteiselämän, arvojärjestelmät, traditiot ja uskomukset ([Kulttuuri ja terveys - Terveyskirjasto](#)).

Mitä on kulttuurihyvinvointi?

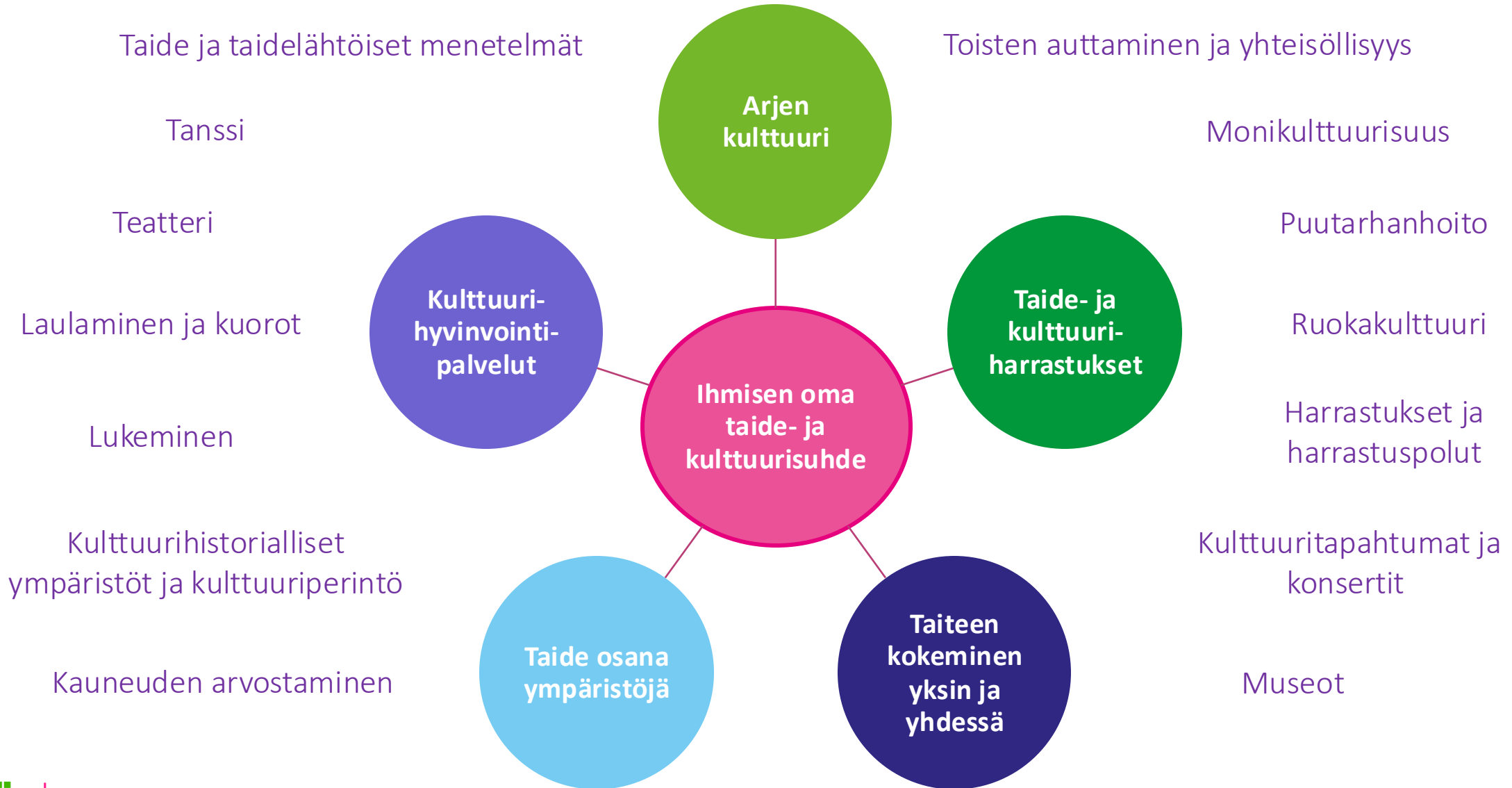
Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä tai yhteisöllisesti jaettua kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen.

Kulttuurihyvinvointi perustuu ihmisen omaan taide- ja kulttuurisuhteeseen, ja kulttuuri sekä sen hyvinvointia tukevat vaikutukset läpäisevät koko ihmisen elämänkaaren.

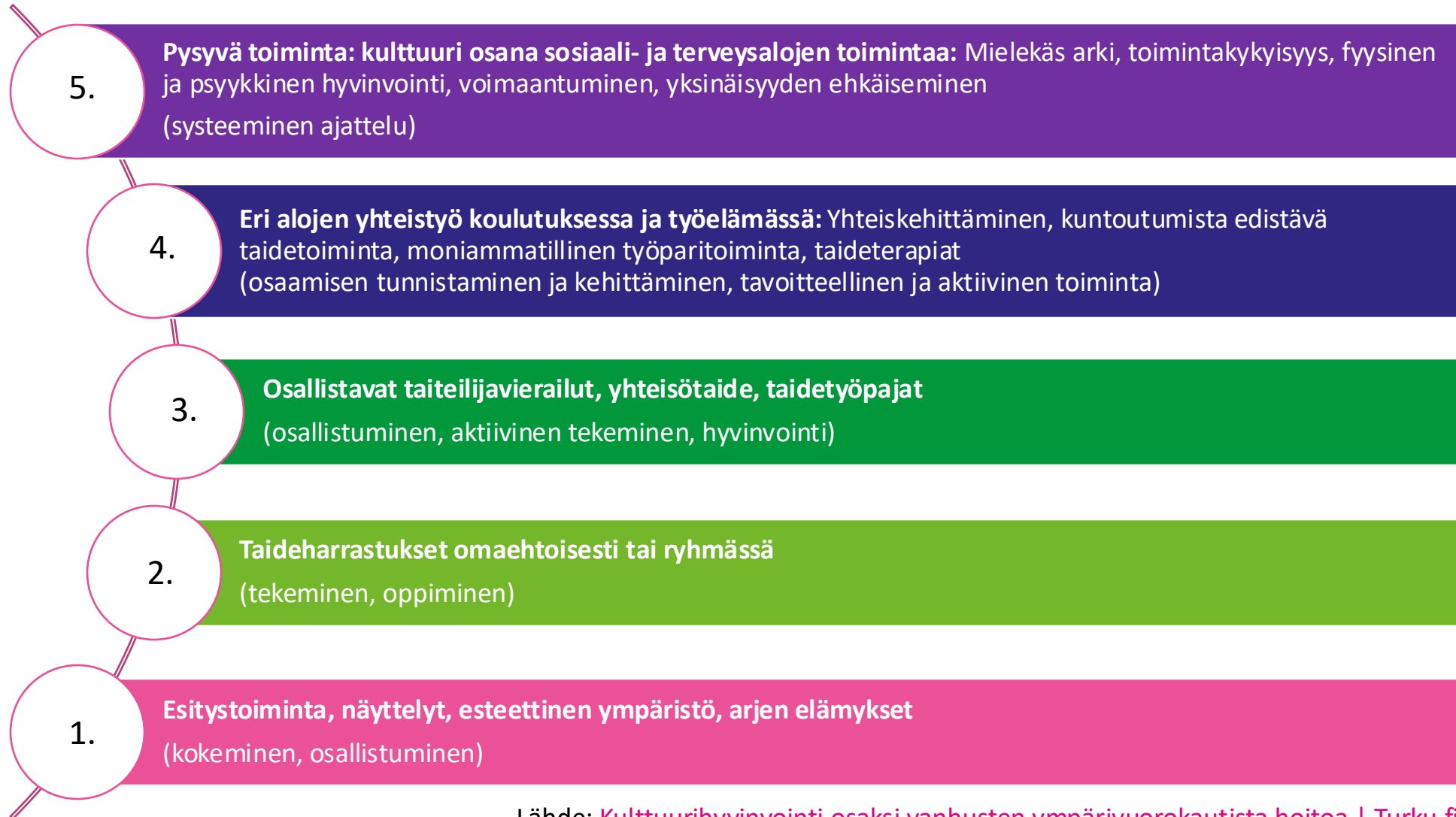
(Turun ammattikorkeakoulu, Kulttuurihyvinvointi.)

Kulttuurihyvinvoinnin ulottuvuuksia

Kulttuurihyvinvoinnin portaat

Kulttuurihyvinvoinnin vaikutuksia

- 1. Onnistumisen kokemukset:** Osallistuminen kulttuuriin aktiviteetteihin, kuten taiteen luominen tai esittäminen, voi tuoda onnistumisen kokemuksia. Tämä voi vahvistaa itsetuntoa ja lisätä iloa elämään.
- 2. Mielen hyvinvointi:** Kulttuuri tarjoaa mahdollisuuden ilmaista itseään luovasti, mikä voi edistää mielen hyvinvointia. Taide voi toimia väylänä tunteiden ilmaisuun ja stressin lieventämiseen.
- 3. Resilienssi:** Kulttuuri voi vahvistaa resilienssiä, eli kykyä selviytyä haasteista ja vastoinkäymisistä. Osallistuminen esimerkiksi taiteen tekemiseen voi opettaa sinnikkyyttä ja kykyä sopeutua vaikeuksiin.
- 4. Myönteinen vaikutus aivoterveeseen:** Kulttuurilla on havaittu olevan myönteinen vaikutus aivojen terveyteen. Esimerkiksi musiikin kuuntelu tai taiteen luominen voi stimuloida aivotoimintaa ja edistää kognitiivista hyvinvointia.
- 5. Sosiaalinen osallistuminen ja osallisuus:** Kulttuuri voi toimia yhteisöllisenä liimana, edistään sosiaalista osallistumista ja yhteenkuuluvuutta. Yhteiset kulttuurielämykset voivat luoda vahvoja siteitä ihmisten välille.
- 6. Monipuoliset mahdollisuudet:** Kulttuurin parissa voi toimia monin eri tavoin. Se tarjoaa mahdollisuuksia osallistua itsenäisesti tai ohjatusti, olla vastaanottaja tai aktiivinen osallistuja, sekä olla itse mukana luomassa kulttuurisisältöjä.
- 7. Erilaiset vaihtoehdot:** Vaihtoehtoja kulttuurin parissa toimimiseen on runsaasti. Teatteri, tanssi- ja musiikkiesitykset, taide- ja museonäyttelyt, lainattavat teokset, kirjasto, kuorotoiminta ja harrastepiirit tarjoavat monipuolisia tapoja kokea ja osallistua kulttuuriin.

VAKEn henkilöstön ja sidosryhmien ajatuksia kulttuurihyvinvoinnin merkityksestä

- Kulttuuri
 - lisää hyvinvointia ja tuo rauhoittumistauon kiireen keskellä.
 - tuo vastapainoa asioiden pyörittelylle.
 - on taidetta, luontoa, liikkumista, hyvää oloa, vapaa-aikaa.
 - merkitsee lukemista ja rakkautta kirjoihin. Se merkitsee myös hillumista museoissa ja kauneuden huokailua. Se nolaa ajatukset ja aivot. Antaa ajattelun aihetta ja näkökulmia.

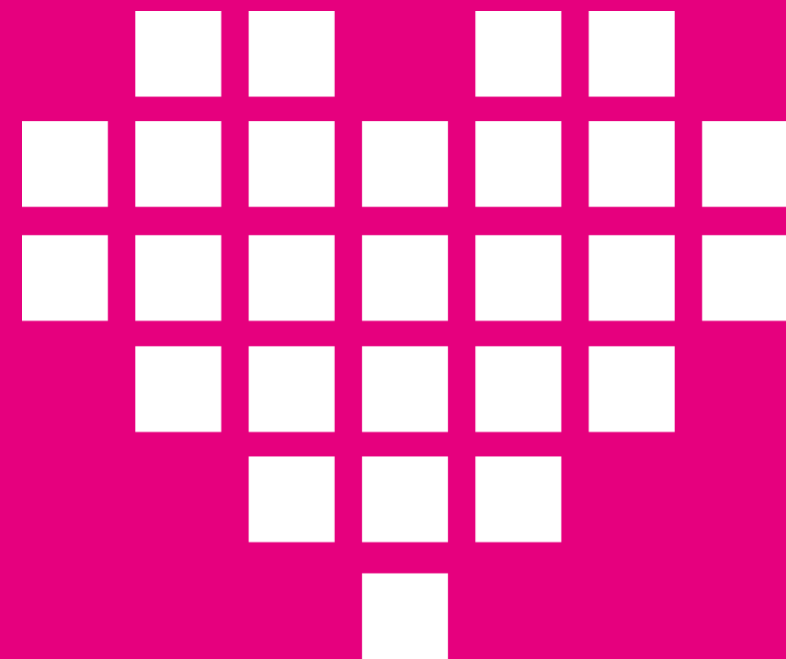
Lähde: Webropol-kysely ja ryhmäkeskustelut
VAKEn henkilöstölle ja sidosryhmille touko-
kesäkuu 2024

16.8.2024

13

Kulttuurihyvinvoinnin toimijat: Ketkä edistävät kulttuurihyvinvointia?

Ketkä edistävät kulttuurihyvinvointia?

Hyvinvointialue

Toimialat ja palvelut

Luottamuselimet

Vantaan ja Keravan kaupungit

Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Muut palvelut

Luottamuselimet

Järjestöt, osuuskunnat ja säätiöt

Sote- ja hyte-järjestöt,
yhdistykset

Osuuskunnat

Säätiöt

4. sektorin toimijat, kuten
paikallisyhteisöt

Muut sidosryhmät

Kulttuurilaitokset

Yritykset

Seurakunnat ja
uskonnolliset yhteisöt

Oppilaitokset

Alueelliset
verkotot (ULKAS ym.)

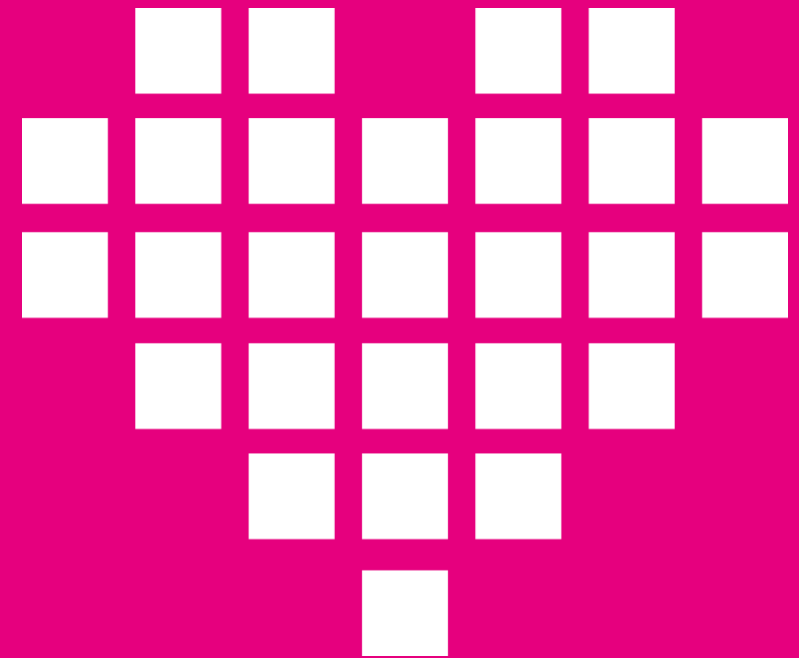
Esimerkkejä kulttuurihyvinvointia edistävästä toimijoista ja verkostoista alueella

- Kaupunkien kulttuuripalvelut, Vantaan kaupungin lastenkulttuurikeskukset
- Vantaan teatteri, harrastajateatterit
- Järjestöt, kuten esimerkiksi Keravan ympäristönsuojeluyhdistys ry, Keravan Latu ry, Keravan Sydänyhdistys ry, Puppary, Jalotus, vapaaehtoiset palokunnat eli VPK, Kiva ry, Kulttuuripaja Kide, Vamlas - Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö sr (Mukana muutoksissa -hanke), El Sistema Finland ry (Tempo-orkesteritoiminta)
- Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto
- Myrskyryhmä
- Laulukuorot
- Musiikkiterapeutit, kirjailijat
- Kulttuurikoordinaattorit
- Ohjaamo
- Laurea ja Metropolia

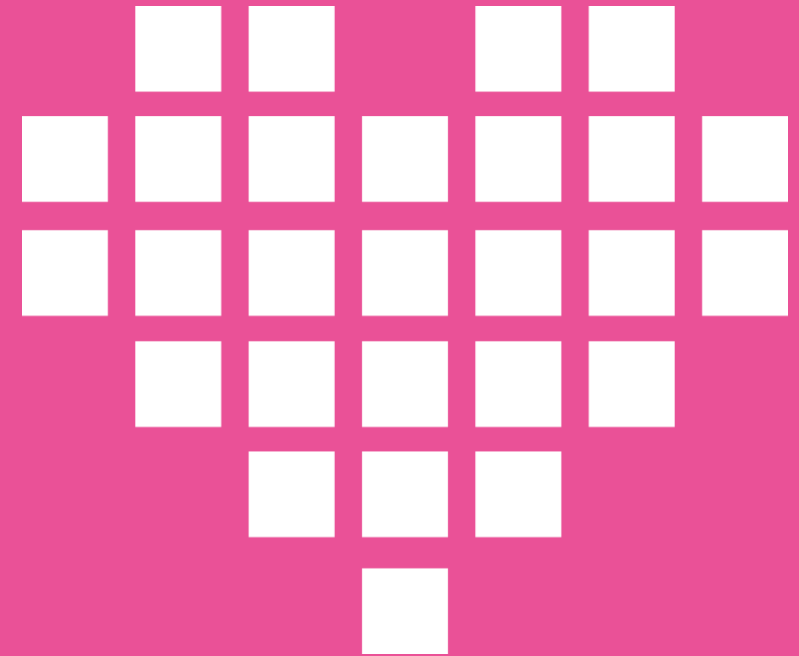
Lähde: Webropol-kysely ja ryhmäkeskustelut VAKEn henkilöstölle ja sidosryhmille touko-kesäkuu 2024

Kulttuurihyvinvointi hyvinvointialueella: Miten kulttuurihyvinvointia voidaan edistää hyvinvointialueella?

Nykytila

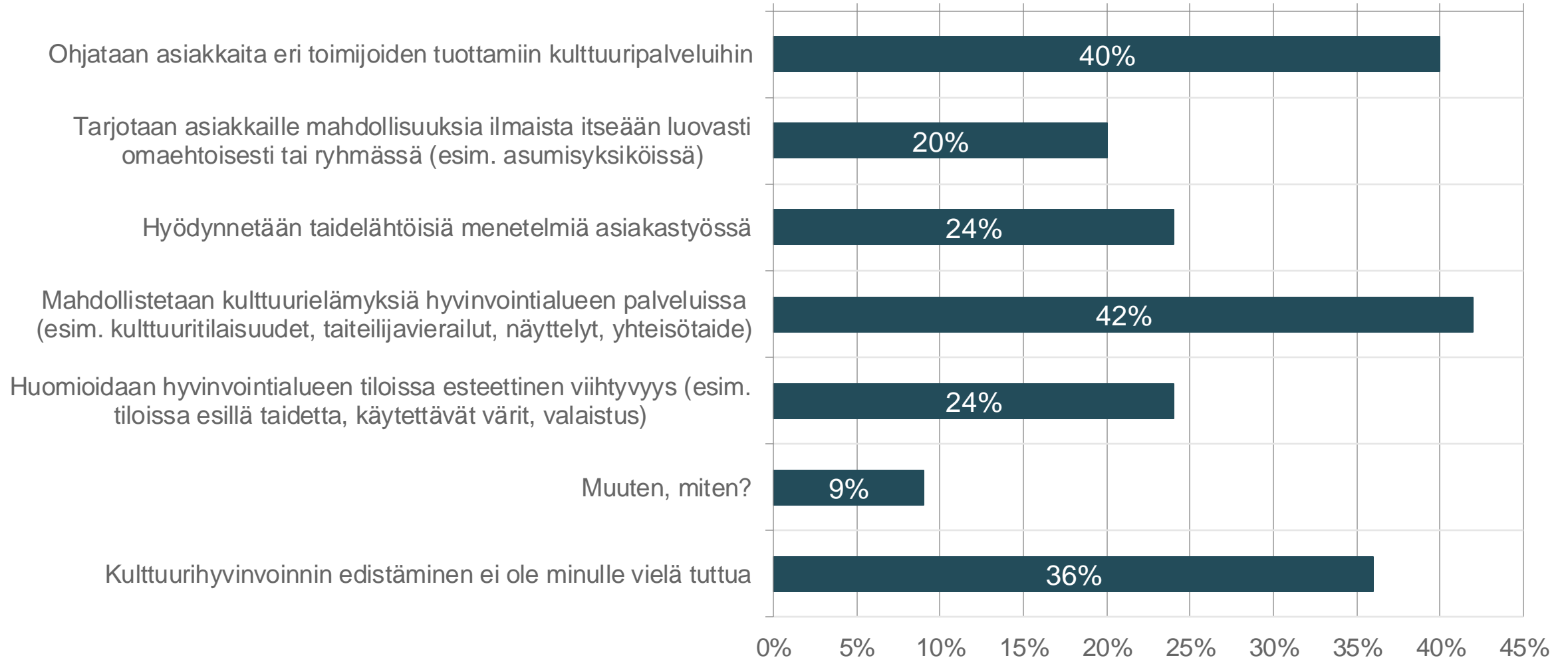
Henkilöstö- ja sidosryhmäkysely kulttuurihyvinvoinnista

- Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen työntekijöille ja sidosryhmille järjestettiin kulttuurihyvinvointiin liittyvä kysely 14.5.-7.6.2024
- Kyselyllä kartoitettiin mitä kulttuurihyvinvointia edistäviä toimintamalleja ja verkostoja on jo käytössä hyvinvointialueen palveluissa. Lisäksi kerättiin ideoita ja ehdotuksia siitä, miten kulttuuri voisi näkyä tai olla mukana enemmän hyvinvointialueen palveluissa ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Vastauksia saatiin 45, joista 32 oli hyvinvointialueen työntekijöiltä, 8 järjestöjen edustajilta, 3 kaupungin työntekijöiltä ja 3 muilta yhteistyökumppaneilta

Miten kulttuurihyvinvointia edistetään tällä hetkellä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tuottamissa palveluissa?

Vastaajien määrä: 45, valittujen vastausten lukumäärä: 88

Miten kulttuurihyvinvointia edistetään tällä hetkellä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tuottamissa palveluissa?

- Kulttuurihyvinvointityön tällä hetkellä toteutuvista toimenpiteistä tunnistettiin erityisesti kulttuurielämysten mahdollistaminen hyvinvointialueen palveluissa (42 % vastaajista) ja asiakkaiden ohjaaminen kulttuuripalveluihin (40 %). Lähes neljännes (24 %) vastaajista ilmoitti hyvinvointialueella hyödynnettävien taidelähtöisiä menetelmiä asiakastyössä ja yhtä moni vastasi hyvinvointialueen tiloissa huomioitavan esteettisen viihtyvyyden.
- Avoimissa vastauksissa mainittiin lisäksi omaishoitajille myönnettyt kulttuuriliput, vapaaehtoiset kulttuurielämysten mahdollistajina (esim. saattaminen palveluihin), yhteistyö eri toimijoiden kanssa (kaupungit, järjestöt)
- Yli kolmannes vastaajista (36 %) ilmoitti, että kulttuurihyvinvoinnin edistäminen ei ole vielä tuttua. Myös avoimissa vastauksissa todettiin, ettei aihe ole ollut esillä hyvinvointialueella ja toisaalta kaikkea toimintaa ei ehkä tunnisteta kulttuurihyvinvointia tukevaksi

Esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä VAKEssa 1

Vantaan ja Keravan kaupunkien yhteistyö vanhusten palvelujen kanssa

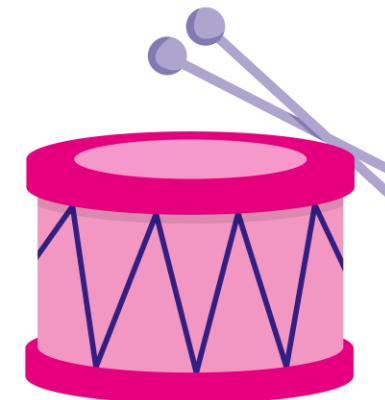
- Kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi Vanhuspalvelujen asiakkailla on esimerkiksi mahdollisuus saada kaupungeilta kulttuuriluotsien tukea sekä iloa kulttuuripalvelujen järjestämistä vaihtuvista taidenäyttelyistä asumisen yksiköissä.
- Asukkaille on järjestetty myös erilaisia musiikki- ja teatteriesityksiä yhteistyössä kaupunkien ja järjestötoimijoiden kanssa.

Hyvän työn ohjelma

- Malmiiniityn hoivakodit 1&2 sekä Koivukylän hoivakodit 1&2 toimivat pilottiyksiköinä, joissa testataan uutta kulttuuriohjaajan tehtäväkuvaa lokakuun loppuun asti. Kulttuuriohjaajien roolina on elävöittää asukkaiden arkea ja tukea eri ammattiryhmien keskittymistä omaan asiantuntemukseensa.

Esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä VAKEssa 2

Lapsiperheiden avoimet kohtaamispaikat

- Kohtaamispaikoissa, tehdään laajaa yhteistyötä lapsiperheiden palveluiden henkilökunnan, järjestöjen työntekijöiden sekä vapaaehtoisten kesken. Lapset osallistuvat avointen kohtaamispaikkojen toimintaan yhdessä vanhempiensa kanssa. Toiminta sisältää vapaata yhdessäoloa ja leikkimistä sekä esimerkiksi taito- ja taideaiheita, musiikkia, liikuntaa ja retkiä.

Kukunori ry

- Vantaalla Kukunori ry järjestää lapsille ja nuorille kulttuuritapahtumia, joiden tavoitteena on luoda ja edistää mahdollisuuksia yhteisöllisyyden vahvistumiselle ja vertaistuelle.

Vantaan musiikkiopiston Tempo-orkesteri

- Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialalla on tehty laajaa yhteistyötä myös Vantaan musiikkiopiston Tempo-orkesterin kanssa, ja tällä hetkellä hyvinvointialueella pilotoidaan TempoFamily -mallia, jonka tavoitteena on tukea koko perheen hyvinvointia perheen yhteisen soittoharrastuksen kautta.

Esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä VAKEssa 3

Aikuissosiaalityön ja vammaispalvelujen asumisyksiköt

- Aikuissosiaalityön ja vammaispalvelujen omissa asumispalveluyksiköissä sekä sosiaalityössä pyritään soveltuvin osin järjestämään asiakaskunnalle mahdollisuus virkistykseen ja kulttuuriin muun muassa retkien ja museokäyntien muodossa.

Kädentaitopaja Käenkukka

- Kädentaitopaja Käenkukka tarjoaa kädentaitoihin painottuvaa työtoimintaa 16-64-vuotiaille vammaisille henkilöille sosiaalihuolto- tai kehitysvammalain nojalla. Tavoitteena on tukea, ylläpitää ja edistää asiakkaan toiminta- ja työkykyä sekä edistää elämönhallintataitoja, työllistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan asiakkaan yksilölliset tarpeet, toiveet ja valmiudet huomioiden.

Esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä VAKEssa 4

Vapaaehtoiset palokunnat

- VPK:t ja sopimuspalokunnat tekevät merkittävää työtä paikallisen turvallisuuskulttuurin hyväksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuuksista aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi. Palokunnat vaalivat myös eri tavoin palokuntatoiminnan perinteitä. Lisäksi Suomessa toimii esimerkiksi palokuntasoittokuntia.

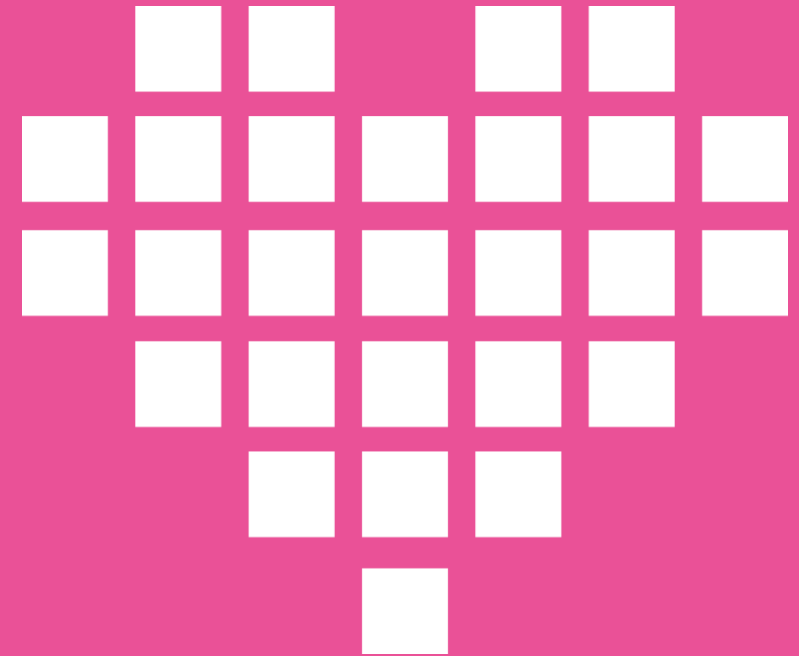
Esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä VAKEssa 5

Terveydenhuollon palvelut

- Katriinan sairaalassa toimii potilaita palveleva kirjasto. Lisäksi sairaalassa on esillä Vantaan kaupungin taidemuseon teoksia. Sairaalapalvelujen ruokapalvelusopimuksessa huomioidaan myös suomalainen ruokakulttuuri tarjoamalla juhlapyhinä perinneruokia, joilla pyritään luomaan hyvää mieltä osastohoidossa oleville potilaita. Sairaalapalvelut tekee yhteistyötä myös seurakuntien kanssa, jotka järjestävät juhlapyhien hartauksia sekä muita pyhiin liittyviä esityksiä kuten Lucia kulkueen ja kuoromusiikkia. Kulttuuriyhteistyötä tehdään myös Keravan taidemuseo Sinkkan kanssa. Keravan terveyskeskuksen seinillä on grafiikkataiteilija EGSin sekä kuvataiteilija Ville Anderssonin teoksia asiakkaita ilahduttamassa.

Kehittämis- mahdollisuuksia

Miten kulttuurihyvinvointia voitaisiin edistää enemmän Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen palveluissa?

- Eri toimijoiden yhteistyö (7 vastausta)
 - Kaupunkien ja hyvinvointialueen yhteistyön vahvistaminen, kulttuuripalveluiden lisäksi oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö (esimerkki: VAKEstä voisi löytyä musiikkiluokille esiintymispaikkoja)
- Henkilöstön kouluttaminen ja erilaisista keinoista ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista tiedottaminen ja viestiminen (12 vastausta)
 - Henkilöstöllä ja asukkailla ei välttämättä ole riittävästi tietoa mitä kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan ja millaisia vaikutuksia kulttuurihyvinvointityöllä voi olla
- Resurssien lisääminen: palkattu työntekijä, yhteyshenkilöt toimialoilla, rahan osoittaminen kulttuurihyvinvointityöhön (6 vastausta)
 - Kulttuuritapahtumien tuottaminen asiakkaille
 - Avustusten kohdistaminen kulttuurihyvinvointitoimintaa tarjoaville järjestöille
- Asiakkaille maksuttomien ja matalan kynnyksen kulttuuriharrastusten ja -elämysten mahdollistaminen (6)
 - Esim. Kaiku-kortti
- Lisäksi vastauksissa nousi esiin
 - Henkilökohtaisen avun tarjoaminen vammaisille lapsille ja nuorille kulttuuritapahtumiin ja -työpajoihin osallistumiseksi
 - Asiakkaiden kannustaminen toimimaan itse kulttuuri-tuotannossa ja asiakkaiden toiveista lähtevän ryhmätoiminnan mahdollistaminen
 - Tilojen tarjoaminen
 - Taidelähtöiset menetelmät, työpajat
 - TempoFamily-musiikkitoiminta
 - Avointen kohtaamispaikkojen hyödyntäminen
 - Musiikkitoiminta terapiamuotona
 - Taide yleisissä tiloissa
 - Kokonaisuuden johtaminen ja kytkeminen strategiaan ja uudistusohjelmaan, kulttuurin liittäminen osaksi hyvinvointialueen palveluita

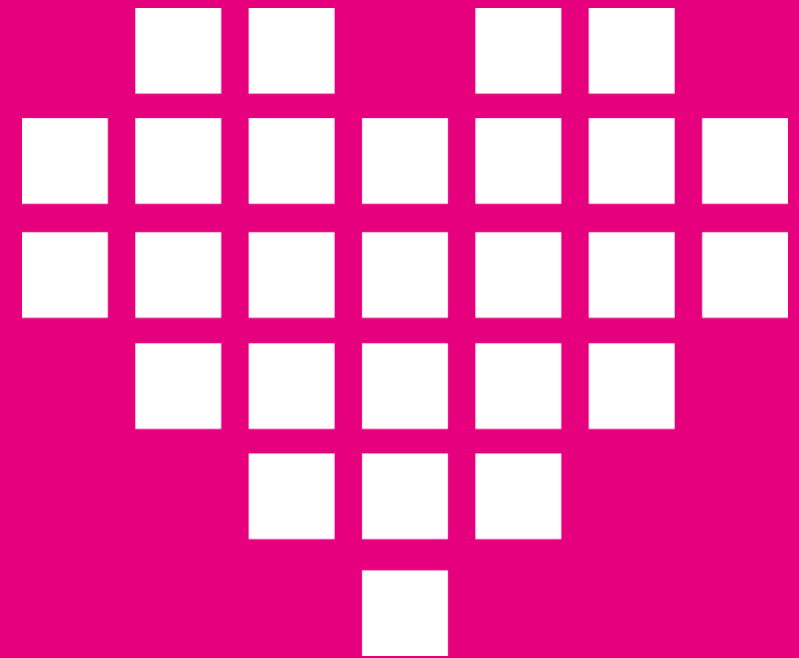
Henkilöstön ja sidosryhmien vinkkaamia muita kulttuurihyvinvointia edistäviä toimintamalleja

- Saavutettava Harrastamisen Suomen malli
- Myrskyryhmän hankkeet ja projektit (esim. Oman elämänsä kulttuuritähdet -hanke Helsingissä)
- Espoon kaupungin ja Giglen kulttuurin verkkokauppa -toimintamalli
- Vantaan kaupungin perusopetuksen opintosuunnitelmaan kuuluva kulttuurikasvatussuunnitelma
- Vantaan kaupungin kulttuurilapset-toimintamalli
- Tempo-orkesteritoiminta
- Erityislapsiperheiden taidetyöpajat (Mukana muutoksissa -hanke)
- Muistelutyö valokuvien tai jonkun itselle tärkeän esineen avulla (muistelusalkku)
- Kuraattorin ja taideohjaajan yhteistyönä ohjaama vanhempainryhmä
- Kohtaamistaide
- Musiikkiterapeuttien palvelut
- Kirjailijavierailut
- Tapahtumat, kuten Kivistö laulaa -tapahtuma
- Sosiaalisen kuntoutuksen (Steppi, Noste) ryhmät
- Hilma Master Chef -kilpailu
- VAKEn Hyvinvointitoimijat tutuksi infot, joissa järjestöt ja kuntien toimijat mukana kertomassa palveluista

Lähde: Webropol-kysely ja ryhmäkeskustelut VAKEn henkilöstölle ja sidosryhmille touko-kesäkuu 2024

Keskeiset
kehittämistoimenpiteet:
Miten edistämme
kulttuurihyvinvointia?

Miten edistämme kulttuurihyvinvointia?

Hyvinvointialueella tunnistetaan kulttuurin merkitys terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä, ja yhteistyötä eri taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa jatketaan.

Toimenpide	Toimijat	Aikataulu
Kokoamme kulttuurihyvinvointisuunnitelman sisällöt ja vinkkejä kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen henkilöstölle intra-sivuilla sekä asukkaille ja sidosryhmille VAKEn verkkosivuilla.	Hyvinvointialue (hyte-tehtäväalue, viestintä)	Syksy 2024
Tarjoamme VAKEn johdolle ja henkilöstölle koulutusta kulttuurin, taiteen ja luovuuden hyödyntämisestä omassa työssään.	Hyvinvointialue (hyte-tehtäväalue, HR, toimialojen asiantuntijat), muut sidosryhmät, kuten ammattikorkeakoulut ja järjestöt	2025
Liitymme keskeisiin kulttuurihyvinvointia edistäviin verkostoihin. Tuomme kulttuurihyvinvointia esiin erilaisissa hyvinvointia ja terveyttä edistävissä verkostoissa.	Hyvinvointialue (hyte-tehtäväalue, toimialat), muut sidosryhmät, kuten ammattikorkeakoulut ja järjestöt	Syksy 2024-2025

Miten edistämme kulttuurihyvinvointia?

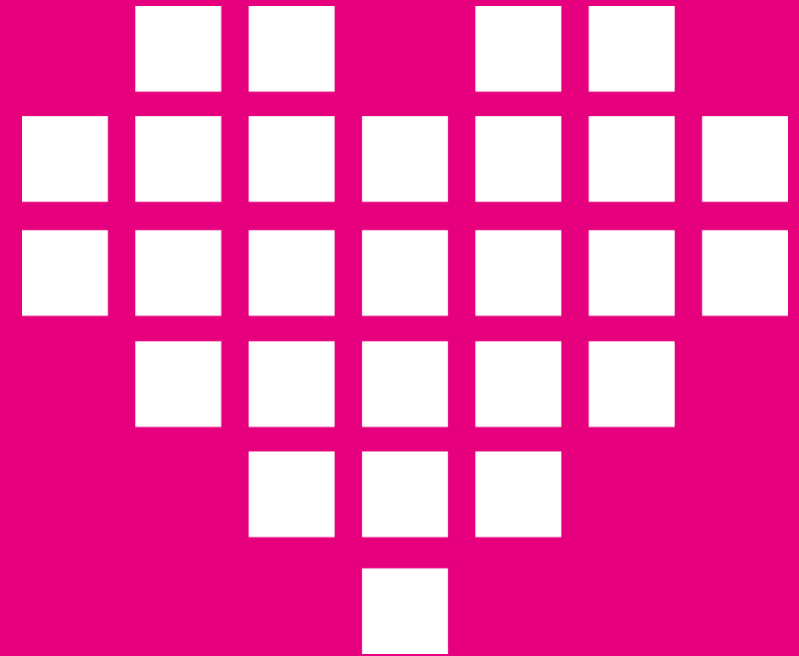

Hyvinvointialueella tunnistetaan kulttuurin merkitys terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä, ja yhteistyötä eri taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa jatketaan.

Toimenpide	Toimijat	Aikataulu
Lisäämme ohjausta kulttuuripalveluihin muun muassa hyte-palvelutarjottimen avulla	Hyvinvointialue (hyte-tehtäväalue, toimialat), Vantaan ja Keravan kaupungit, (kulttuuri- ja liikuntapalvelut), järjestöt	2024-2025
Järjestämme kulttuurihyvinvointia tukevaa toimintaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Hyvinvointialue (toimialat, asiantuntija- ja kehittämispalvelut), Vantaan ja Keravan kaupungit, muut sidosryhmät, kuten ammattikorkeakoulut ja järjestöt	2024-2025
Pilotoimme Kaikukorttia yhteistyössä hyvinvointialueen, kaupunkien ja muiden kulttuuritoimijoiden kanssa.	Hyvinvointialue (hyte-tehtäväalue, toimialat), Vantaan ja Keravan kaupungit (kulttuuri- ja liikuntapalvelut), muut sidosryhmät, kulttuurilaitokset ja järjestöt	Syksy 2024 - kevät 2025

Taustamateriaalia

Lisätietoja

- [Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät – THL](#)
- [Kulttuuri hyvinvointikertomuksessa – THL](#)
- [Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)
- [Pirkanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma \(pirha.fi\)](#)
- [Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma - Kokkola](#)

